

היום נלמד בעזרת ה':

עירובין דף צט

ובלבד שלא יוציא: למדנו במשנה שמותר לעמוד ברשות-היחיד ולטלטל חפץ ברשות-הרבים, ובתנאי שלא להוציאו מחוץ לד' אמותיו. הגמרא מדייקת מדברי המשנה מה יהיה הדין במקרה שהוציאו מחוץ לד' אמותיו: האם יהיה חייב, או פטור אבל אסור?

אמר רבא: המעביר חפץ ברשות הרבים ד' אמות דרך מקום שמעליו – דהיינו מעל עשרה טפחים שהוא מקום פטור – חייב. מכיון שאנו לא מסתכלים על הדרך שעשה החפץ, אלא על העקירה וההנחה שלו שהם מתחילת ארבע לסוף ארבע. הגמרא מדייקת את המשנה הנ"ל ומביאה ראיה או קושיא לרבא. ויש בזה שני 'איכא דאמרי'.

מחשבתו משויא ליה מקום: אפילו שהיורק לא עקר את הרוק ממקום של ד' טפחים, מחשבתו כלומר הצורך שלו לעקור את הרוק מגופו נותנת חשיבות לגופו כמקום של ד' טפחים. וכן לגבי הנחה – הזורק לתוך פי הכלב נחשב הדבר להנחה במקום ד' טפחים.

היה אוכל דבילה: היה אוכל דבילה של תרומה בידים טמאות (כלומר שלא נטל ידיו) והכניס ידו לתוך פיו ונגע בתרומה הרטובה מהרוק שבפיו. כידוע, תרומה אינה מקבלת טומאה אלא אם כן 'הוכשרה' לכך, על ידי שנרטבה באחד משבעה משקין (ו"ד שח"ט ד"ם). נחלקו הדעות האם הרוק נחשב ל'משקה' המכשיר את התרומה וממילא כשהכניס ידו לפיו טימא אותה במגעו. או שרוק אינו נחשב למשקה כל זמן שהוא בתוך גופו של האדם כי הוא נחשב לחלק מגופו. לדעת רבי יהודה אם היפך (= גילגל) אותו בלשונו להוציאו לחוץ נחשב למשקה. דבר זה סתירה לדברי רבי יהודה במשנתנו, שכבר משלב של 'תלישת' הרוק בפיו חייב על הוצאתו לרשות-הרבים אף שלא היפך בו. מכיון שתלישת הרוק כבר מחשיבה אותו כחוץ לגופו והרי היא כמשאוי בתוך פיו.

בכיוונו: הגמרא מחלקת בין ליחה (= כיחו) שנתלשה מתוך הגוף לתוך פיו על ידי שיעול, שהיא נחשבת למשאוי מכיון שהיא עתידה לצאת מגופו. לבין רוק שעד שלא היפך בו בפיו עדיין אינו נחשב כדבר שחוץ לגופו וממילא אינו נחשב למשקה.

(המשך בדף הבא ↓)

(המשך מדף קודם ↑)

כח בפני רבו: אדם שהשתעל ועלתה ליחה לתוך פיו. ובמקום לירוק אותה בצד הוא ירק אותה בפני רבו – חייב מיתה. מפני שהוא משניא את התורה בזלזול שהוא מזלזל ברבו שלימדו תורה.

משנה: לא יעמוד אדם ברה"י ויושיט את פיו וראשו לרה"ר (וכן להיפך) ויאחז כלי וישתה, גזירה שמא יביא את הכלי אליו ונמצא שעבר על איסור הוצאה בשבת. אבל אם הכניס את ראשו ורובו (= רוב גופו) למקום שהוא שותה, מותר. דין זה נאמר גם לגבי גת יין (יבואר בגמרא).

גמרא: רישא רבנן וסיפא רבי מאיר: את המשנה הקודמת, המתירה לעמוד ברשות אחת ולטלטל ברשות אחרת - העמידה הגמרא כרבנן החולקים על רבי מאיר, במשנה לקמן (קא): האם מותר לעמוד ברשות אחת לקחת מפתח מרשות אחרת ולפתוח בה דלת שעומדת ברשות ההיא. האם אנו גוזרים שמא יביא את המפתח לרשותו ונמצא שהוציא מרשות לרשות. ואילו משנתנו (שהיא הסיפא של המשנה הקודמת) האוסרת לעמוד ברשות אחת לשתות ברשות השניה, הולכת לכאורה אליבא דרבי מאיר. הגמרא מתרצת שכאן במשקים שהוא שותה המצטרכים לו, יש חשש שהוא יכניס לרשותו לכולי עלמא.

כרמלית מאי: נחלקו אב"י ורבא האם הגזירה הנ"ל היא גם בכרמלית. כגון העומד ברה"י או ברה"ר ומושיט את פיו וראשו לכרמלית, האם אסור לו לאחוז כלי ולשתות? או שבכרמלית לא גזרו חז"ל, היות וכרמלית עצמה היא גזירת חז"ל והכלל הוא שלא גוזרים גזירה לגזירה (= גזירת כרמלית, וגזירה שלא ישתה ברה"י שמא יכניס מכרמלית לרה"י).

אב"י מביא ראייה לדבריו ממשנתנו האומרת 'וכן לגת', שאין בדבריה שום חידוש מלבד אם נעמיד ש'הגת' היא כרמלית, וכלומר שגם בכרמלית אסור לשתות. רבא דוחה את הראייה ומעמיד את דברי המשנה לענין מעשרות.

(המשך בדף הבא ↓)

(המשך מדף קודם ↑)

שותים על הגת: מותר לאכול 'אכילת עראי' מפירות לא מעושרים לפני שנגמרה מלאכתם. 'גמר מלאכה' בין הוא לאחר שהיין ירד לבור (= דורכים את הענבים בגת ומשם היין יורד לבור), אבל יין הנמצא בגת נחשב שעדיין לא נגמרה מלאכתו.

לדעת רבי מאיר - השותה יין על הגת ממש (ולא הוציאו החוצה), בין אם מזגו במים קרים או חמים הדבר נחשב לשתיית עראי ופטור ממעשר, אבל אם הוציאו משם נחשב הדבר לשתיית קבע כיון שאין בדעתו להחזיר את היין הנותר לגת, וחייב במעשר. לדעת רבי אליעזר בר צדוק - המוזג את היין במים (חמים או קרים) מחשיב את השתיה ל'אכילת קבע' וחייב במעשרות. לדעת חכמים אם מזג את היין במים חמים זה נחשב לשתיית קבע, כיון שהוא לא יחזיר את היין הנותר לגת משום שהוא עלול להחמיץ את היין שבגת. אבל אם מזג בצון פטור ממעשרות, מכיון שהוא יחזיר את המותר נחשבת שתייתו ל'אכילת ארעי'.

👉 הקדמה להבנת המשנה: בזמנם היו הגגות ישרים ולא בשיפוע. והיו עושים בגג הרבה מרחבים קטנים להוצאת המים, ומתחתם היו עושים לאורך הכותל 'מזחילה' שזה כעין מרזב, ולתוכה היו נשפכים המים מהמרחבים הקטנים וממנה היו נשפכים החוצה לרה"ר.

ויש שהיו עושים צינור (= מרזב) אחד בקצה הגג, ודרכו היו המים נשפכים החוצה לרה"ר.

משנה: 'קולט' אדם העומד ברה"ר את מי הגשמים המקלחים מן המזחילה, וזה דוקא כשידו או הכלי נמצאים מתחת ל' טפחים מהקרקע. (ראה רש"י ד"ה 'ומן' שמבאר שבאמת מותר לקלוט מהמזחילה גם למעלה מ' טפחים מהקרקע, כיון שהוא קולט את המים מהאוויר שזה מקום פטור, וראה שם שמבאר מדוע נקטה המשנה 'למטה מ' טפחים'). אבל לא 'יצרף' (= יצמיד) את פיו או את הכלי למזחילה, כיון שהמזחילה נמצאת בתוך ג' טפחים סמוך לגג, ועל כן היא נחשבת כגג ודינה כרה"ר, ונמצא שמוציא מים מרה"ר לרה"ר.

(המשך בדף הבא ↓)

(המשך מדף קודם ↑)

אבל מן הצנור מותר בין לקלוט ובין לצרף, משום שהצינור מרוחק ג' טפחים מהגג והוא מגיע עד למטה מי' טפחים מהקרקע, וכן אינו רחב ד' טפחים, ולכן נחשב פי הצינור כמקום פטור, ומותר להוציא ממנו לרה"ר. (ובאמת אם הצינור נמצא למעלה מי' טפחים מהקרקע אסור לצרף, לפי שחששו חכמים שמא יצרף אף בצינור שרחב ד' טפחים שדינו כרה"י, ונמצא שהוציא מרה"י לרה"ר).

גמרא: קולט אין מצרף לא וכו': הסברנו במשנה.

עומד אדם ברה"י (= על גגו) ומגביה את ידו למעלה מי' טפחים לגגו של חברו (= כגון שגגו של חברו גבוה ממנו) עד לפחות מג' טפחים סמוך לגג, וקולט את המים הנשפכים, אבל לא יצרף.

מן הצנור מ"מ שותה וכו': הסברנו במשנה.

משנה: בור מים הנמצא ברה"ר וחולייתו (= עפר שסביבות הבור) גבוהה י' טפחים, מותר בשבת למלא ממנו מים דרך חלון הבית שעל גביו, משום שהבור דינו כרה"י, ונמצא שממלא מרה"י לרה"י.

אשפה גבוהה י' טפחים הנמצאת ברה"ר, מותר בשבת לשפוך לתוכה מים דרך חלון הבית שעל גבה, משום שהאשפה דינה כרה"י.

גמרא: לדעת רב הונא: מדובר שהבור וחולייתו רחוקים מכותל הבית ד' טפחים, ורק בגלל שיש לו חוליה י' טפחים מותר למלא ממנו מים, לפי שהדלי לא עובר דרך רה"ר (שהרי למעלה מי' זה מקום פטור), אבל אם אין לו חוליה גבוהה י' טפחים אסור למלא ממנו, לפי שמטלטל את הדלי מרה"י (= הבור) לרה"י (= הבית) דרך רה"ר.

לדעת רבי יוחנן: אפשר להעמיד את המשנה אף בבור הסמוך לכותל הבית, והחידוש הוא שבור וחולייתו מצטרפים לעשרה, כלומר שאף אם בבור עצמו אין י' טפחים אבל החוליה משלימה את עומקו לי' טפחים, הרי הוא נחשב לרה"י.

(המשך בדף הבא ↓)

(המשך מדף קודם ↑)

משנה לעיל - אשפה ברה"ר וכו': הגמרא מקשה מדוע אנו לא חוששים שמא תינטל האשפה ולא יהיה בה גובה י' (שאז דינה כרה"ר), ואנשים ימשיכו לשפוך לתוכה מחלון הבית? וכפי שהיה מעשה במבוי שראשו אחד היה פתוח לרה"ר וראשו השני היה סתום, ובצידו אחד היה ים עמוק י' טפחים (= נחשב כמחיצה) ובצידו השני היתה אשפה גבוהה י' טפחים, ובא מעשה לפני רבי והוא לא התיר לטלטל בו שמא תינטל האשפה ולא יהיה בה גובה י' טפחים, וכן שמא יעלה הים שרטון (= רפש ובוצ) ותתבטל מחיצתו. וכן הוא לא אסר לטלטל בו שהרי עכשיו יש בו מחיצות.

הגמרא מתרצת: משנתנו עוסקת באשפה של רבים שאין דרך לפנותה, ובמעשה במבוי הנ"ל האשפה היתה של יחיד שעשויה להינטל.

משנה: אילן המסך על הארץ: אילן שהגזע שלו גבוה י' טפחים, וענפיו נוטים לארץ. אם אין נופו גבוה מהארץ ג' טפחים הרי הוא כ'לבד' ומחובר לארץ, ומותר לטלטל תחתיו בשבת, כיון שהוא מוקף מחיצות ודינו כרה"י.

היו שורשיו של האילן יוצאים מהארץ וגבוהים מן הארץ ג' טפחים, לא ישב עליהם במקום גבוהם, שבין שהם גבוהים ג' טפחים הרי הם נחשבים כאילן עצמו ואסור להשתמש באילן בשבת.